

Br: 01-056/21-9830/3

19.10.2021. godine

Izveštaj o sprovedenim javnim konsultacijama o Nacrtu sektorske analize u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2022. godinu

Shodno članu 79 Zakona o državnoj upravi i člana 12 i 13 Uredbe o izboru predstavnika nevladinih organizacija u radna tijela organa državne uprave i sprovođenju javne rasprave u pripremi zakona i strategija u vezi člana 32a Zakona o nevladinim organizacijama, Ministarstvo pravde ljudskih i manjinskih prava je dana 27. septembra 2021. godine objavilo Javni poziv¹ za konsultovanje sa zainteresovanim nevladinim organizacijama koje se bave zaštitom lica sa invaliditetom u cilju sačinjavanja Sektorske analize za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti.

Konsultacije su realizovane u periodu od petnaest dana (počev od 27. septembra do 12. oktobra 2021. godine) u okviru kojih je sljedeća NVO dostavila svoje komentare i sugestije.

1. NVO Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore UMHCG

Udruženje mladih sa hendikepom Crne Gore (UMHCG) je dalo sljedeće komentare i sugestije na nacrt sektorske analizu u oblasti zaštite lica sa invaliditetom od diskriminacije i promociju jednakosti za 2022. godinu:

Opšti osvrt na opis problema:

Kao i prethodne godine i sada ukazujemo da termin „djeca sa smetnjama u razvoju“ treba zamijeniti terminom „djeca s invaliditetom“, dok je termin „intelektualne smetnje“ potrebno zamijeniti terminom „intelektualni invaliditet“ jer su predloženi termini u skladu s modelom pristupa invaliditetu zasnovanog na ljudskim pravima i kao takvi se nalaze u zvaničnom prevodu *Konvencije UN o pravima OSI* odnosno crnogorskom *Zakonu o ratifikaciji Konvencije UN o pravima osoba sa invaliditetom*. Pojam smetnje postoji u crnogorskom zakonodavstvu koje nije usklađeno s Konvencijom, zbog čega, između ostalog, Komitet u svojim Zaključnim razmatranjima iz 2017. konstatuje da u CG ne postoji jedinstvena definicija invaliditeta usklađena s Konvencijom. Takođe, u opisu problema treba ukloniti termin „posebne potrebe“ jer ovaj termin nije u skladu sa osnovnim načelima Konvencije UN. Ovo posebno napominjemo jer se Sektorska analiza poziva na međunarodne dokumente, odnosno Konvenciju u prvom planu. Termin „special needs“, prije svega, upotrebljava se s namjerom da ukaže na dodatne, specifične zahtjeve, a ne na posebne potrebe pojedinca ili grupacije.

U odnosu na prošlogodišnju Sektorsku analizu zapažamo da je opis problema sada sveobuhvatniji i detaljnije razrađen. Obuhvaćeni su komentari Komiteta koji se odnose na *Jednako priznanje pred zakonom (čl. 12)* i *Sloboda izražavanja i mišljenja i pristup*

¹ <https://www.gov.me/clanak/javni-poziv-nvo-ima-za-konsultovanje-u-cilju-pripreme-sektorskih-analiza-za-2022-godinu>

informacijama (čl. 21), što ocjenjujmo pozitivnim. Takođe, u tački 2.1. Nacrta koja se odnosi na prioritete probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija, primjećujemo da sada oblasti nijesu široko postavljene i taksativno navedene kao što je to bio slučaj u Sektorskoj analizi za 2021. godinu, što smatramo izuzetno značajnim i zahvaljujemo na uvažavanju naših sugestija od prošle godine.

Osim navedenog, pohvaljujemo prepoznavanje značaja preciziranja podataka o pokrenutim postupcima pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore na koje smo sugerisali prošle godine. Navedeno je od posebnog značaja, jer još uvijek **ne postoje evidencije o postupcima za zaštitu od diskriminacije, iako je to zakonska obaveza.**

Dodatno, u Nacrtu se sada pominje da je potrebno raditi na edukaciji državnih službenika zaduženih za sprovođenje zakona i zaposlenih u pravosuđu što će, između ostalog, doprinijeti smanjenju nepovjerenja u pravosudni sistem. Na ovaj način omogućiće se da zaposleni u pravosuđu budu jedna od ciljnih grupa koja će biti obuhvaćena projektima u cilju adekvatnijeg pristupa pravdi za OSI.

Takođe, u nastavku ističemo nekoliko specifičnih segmenata za koje smatramo da trebaju biti dopunjeni ili ispravljeni u opisu problema:

Opet ukazujemo da se prilikom citiranja **Zaključnih razmatranja Komiteta** koriste one dostavljene u tekstu nacrta Akcionog plana za sprovođenje preporuka Komiteta (radna verzija tadašnjeg Ministarstva rada i socijalnog staranja koja je prosljeđena mejlom a čiji je tekst dostavilo UMHCG koje je i prevelo zvanični tekst) zbog toga što je to adekvatan prevod, **u odnosu na postojeću verziju Ministarstva čiji prevod u nekoliko segmenata nije adekvatan i precizan.**

Dalje, u dijelu opisa problema u odnosu na javni i politički život, kao i prethodne dvije godine, ukazujemo da je veoma važno pored OSI, kao ciljne grupe, prepoznati i donosiocima odluka, odnosno državnu i opštinske izborne komisije, te poslanike i odbornike u nacionalnom i lokalnim parlamentima, odnosno predstavnike političkih partija, jer i oni moraju biti jedna od ciljnih grupa koja će biti obuhvaćena projektima.

Važno je navesti i činjenicu da, iako **postoje različita istraživanja javnog mnjenja, nedostaju ona direktno usmjerena na same OSI i članove njihovih porodica**, pa se postojeća odnose na percepciju diskriminacije, a ne na iskustva i stavove samih osoba s invaliditetom. U tom smislu, u segmentu izvora koji potvrđuju opis problema pored istraživanja MPLJMP važno je navesti i druga relevantna istraživanja i analize koje su sprovele NVO, među kojima je i UMHCG. Neka od takvih istraživanja su, između ostalog, *Analiza postupaka i sporova pokrenutih od strane OSI pred državnim organima, Leksikon ključnih pojmova u oblasti ljudskih prava OSI, Analiza usluga za OSI i preporuke za unapređenje trenutnog stanja, Zajedno za pristupačan grad.*

Takođe, skrećemo pažnju da je potrebno izvršiti i tehničke korekcije određenih linkova koji su navedeni u dijelu *Izvor(i) podataka* jer ne vode direktno do dokumenata već samo do web stranice Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, što iziskuje više vremena za pronalaženje dokumenta.

U Nacrtu sektorske analize u dijelu ostvarivanje strateških ciljeva među problemima koji će se rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija, osim već pomenutih, treba prepoznati i navesti sve preporuke **Zaključnih razmatranja Komiteta UN za prava OSI** u nadležnosti MPLJMP, posebno u vezi sa paragrafima:

- 5. (d) **Osigura da je svaka procedura procjene u skladu s Konvencijom i da ne dovodi do diskriminatornog tretmana, kao i da ukine upotrebu različitih definicija invaliditeta i ponižavajuće terminologije i da umjesto toga koristi pristup zasnovan na ljudskim pravima;**

- 7. (a) *Uspostavi politike i programe koji će osigurati pravo djece s invaliditetom da izraze svoje mišljenje o svim stvarima koje ih se tiču;*

...

Shodno navedenom, kao strateške ciljeve i opravdane aktivnosti navodimo sljedeće:

- Čl. 5. (d) koji se odnosi na sprečavanje diskriminatornog tretmana, kao i na ukidanje upotrebe različitih definicija invaliditeta i ponižavajuće terminologije takođe treba pomenuti u dijelu opisa problema. Dakle, potpuno odsustvo korišćenja ispravne terminologije ukazuje na to da državni službenici i drugi zaposleni ili starješine organa javne uprave, različitih drugih uprava i agencija, te zaposleni u pravosuđu, prosvjeti, medijski poslenici, kao i drugi akteri, nemaju jasnu predstavu o tome koja je terminologija ispravna, niti zašto je važna, a posebno da ona utiče i na stepen ostvarivanja i zaštite ljudskih prava OSI u konkretnim oblastima, što se u praksi svakodnevno dešava a na šta je Komitet i upozorio insistirajući isključivo na modelu zasnovanom na ljudskim pravima. Navedeno je posebno izraženo upravo u oblastima gdje se nijesu desile izmjene propisa, niti njihovo usklađivanje s Konvencijom pa NVO mogu raditi različite analize, edukacije i javna zagovaranja na osnovu navedenog.
- Član 7. (a) koji se odnosi na uspostavljanje politika i programa koji će osigurati pravo djece s invaliditetom da izraze svoje mišljenje o svim stvarima koje ih se tiču. Budući da Komitet sa zabrinutošću primjećuje da su djeca s invaliditetom nedovoljno uključena u odlučivanje o stvarima koje utiču na njihove živote, veoma je važno u tom smislu spriječiti socijalnu isključenost i diskriminaciju djece. Navedeno se može postići upravo kroz razvoj politika i programa koji će doprinijeti uključenosti djece s invaliditetom u svim sferama društvenog života, ravnopravno sa ostalom djecom. Ovo će doprinijeti, između ostalog, sprječavanju zanemarivanja, nasilja nad djecom, odnosno diskriminacije zbog invaliditeta ili nekog drugog ličnog svojstva djeteta.

Navedene preporuke potrebno je definisati i kao **opravdane aktivnosti u dijelu 2.3.** a ne samo kao **strateške ciljeve u dijelu 3.1.** Nacrta sektorske analize. To znači da je u tački 2.3. potrebno citirati i paragrafe **5(d)** i **7(a)**. Takođe, važno je napomenuti da je u okviru iste tačke *Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema* detaljnije i preciznije razrađen, kao i indikatori, odnosno *Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija*, što će doprinijeti kvalitetnijoj realizaciji projekata koji budu finansirani.

Stav obrađivača:

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je sa posebnom pažnjom razmotrilo komentare i sugestije UMHCG u odnosu na predlog da se termin „djeca sa smetnjama u razvoju“ redefinišu u termin „djeca sa invaliditetom“, kao i da se termin „intelektualne smetnje“ zamijeni terminom „intelektualni invaliditet“. Navedeni komentari i sugestije nijesu prihvaćeni iz razloga što je u ovom momentu ova terminologija koja je u upotrebi u crnogorskom zakonodavstvu, te s tim u vezi u obavezi smo koristiti terminologiju koja se koristi u crnogorskim propisima. Prihvatljiv je predlog da se u opisu problema ukloni termin „posebne potrebe“ koji nije u skladu sa načelima Konvencije UN-a. Takođe, kada je u pitanju opis problema u odnosu na javni i politički život, prihvatljiv je komentar da se pored lica sa invaliditetom, kao ciljne grupe, prepoznaju i donosioci odluka, odnosno državna i opštinska izborna komisija, te poslanici i odbornici u nacionalnom i lokalnom parlamentu, kao i predstavnici političkih partija.

U odnosu na prošlogodišnju Sektorsku analizu zapažen je bolji opis problema koji je sada sveobuhvatniji i detaljnije razrađen. Pohvaljen je i značaj preciziranja podataka o pokrenutim postupcima pred Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Prihvata se sugestija u dijelu tehničke korekcije određenih linkova koji vode do izvora *podataka* i sada izvršene korekcije će direktno voditi do dokumenata koja su objavljena na sajt Ministarstva pravde, ljudskih i manjinskih prava, dok će ostali linkovi biti objavljeni nakon usvajanja tih dokumenata.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava cijeni kao konstruktivne komentare u dijelu citiranja Zaključnih razmatranja Komiteta, ali kako je navedeni prevod Komentara službeno primljen od strane nadležnog organa, to isti imamo obavezu uzeti kao relevantan.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je sa pažnjom razmatralo i preporuku u vezi nedostataka istraživanja, koja su direktno usmjerena na zaštitu od diskriminacije lica sa invaliditetom i članove njihovih porodica, ali imajući u vidu nadležnosti ovog resora djelimično je usvojen predlog, i to u pogledu Analize postupaka i sporova pokrenutih od strane OSI pred državnim organima i isti će se uvrstiti u dijelu izvora (link) u tekstu sektorske analize.

Što se tiče preporuka Zaključnih razmatranja Komiteta UN-a za prava OSI u dijelu paragrafa čl. 5d i čl. 7a, Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava je razmotrilo ove komentare ali imajući u vidu da se isti odnose na izmjenu propisa iz nadležnosti Ministarstva prosvjete, nauke kulture i sporta, ne mogu biti predmet ove sektorske analize. Takođe u dijelu paragrafa čl.7a pitanje sprečavanja zanemarivanja djece i nasilja nad djecom je predmet razmatranja drugih resora i strateških dokumenata.

Ministarstvo pravde, ljudskih i manjinskih prava